

Το κείμενο της Ραβέννας & η θέση του Πατριαρχείου Μόσχας για το Πρωτείο - Εισαγωγικά

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Επίσκοπος Αβύδου Κύριλλος

I. Ο περί το θέμα προβληματισμός

Στις 26 Δεκεμβρίου 2013 η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ρωσίας ενέκρινε και δημοσίευσε κείμενο[1] που αναφέρεται στο Πρωτείο στην Εκκλησία, έτσι όπως αυτό κατανοείται και καταγράφεται στο κείμενο της Ραβέννας[2] που εξέδωσε η μεικτή θεολογική επιτροπή διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών (13.10.2007). Χωρίς εν προκειμένω να ενδιαφέρει ούτε ο λόγος για τον οποίο η ρωσική αντιπροσωπεία απουσίαζε από τη συνεδρία κατά την οποία υιοθετήθηκε το κείμενο στη Ραβέννα, ούτε ο μακρύς χρόνος μεταξύ 27ης Μαρτίου 2007 και 26ης Δεκεμβρίου 2013, κατά τη διάρκεια του οποίου η Συνοδική Θεολογική Επιτροπή ασχολήθηκε με το θέμα του Πρωτείου και συνέταξε το δικό της κείμενο τρία πράγματα είναι δεδομένα:

Πηγή: mospat.ru

1. Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ρωσίας είχε αναθέσει την εξέταση του σοβαρού αυτού θέματος σε θεολογική επιτροπή, πριν από την υιοθέτηση του κειμένου της Ραβέννας από τις άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες και τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, επειδή, όπως αναγράφεται στον πρόλογο του κειμένου, πολλές φορές κατά τη διάρκεια του διαλόγου ανέκυπτε το θέμα του Πρωτείου.

2. Το θέμα του διαλόγου με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, ένα θέμα τόσο σοβαρό, ένα θέμα που αφορά την περί Εκκλησίας δογματική μας διδασκαλία, εγένετο αντικείμενο προβληματισμού στο εσωτερικό της Εκκλησίας της Ρωσίας. Αυτό δείχνει ότι για το Πατριαρχείο Μόσχας τα θέματα του διαλόγου με τους Ρωμαιοκαθολικούς δεν απασχολούν μόνο τα μέλη της αντιπροσωπείας που μετέχουν στο διάλογο, αλλά έχουν ασφαλώς ευρύτερο ενδιαφέρον, συζητούνται και μελετώνται, καρπός δε αυτής της μελέτης είναι το παρόν κείμενο που μας απασχολεί.

3. Το Πατριαρχείο Μόσχας εκφράζει τη διαφωνία του με μία θεμελιώδη θέση του κειμένου της Ραβέννας, για το Πρωτείο σε παγκόσμιο επίπεδο. Η διαφωνία αυτή, αφ' ενός μεν διαφοροποιεί την Εκκλησία της Ρωσίας από όλες τις άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες που υπέγραψαν το κείμενο, αφ' ετέρου δε δημιουργεί την υποχρέωση στις τελευταίες, είτε να υπερασπιστούν το κείμενο της Ραβέννας, είτε να αναθεωρήσουν την άποψή τους. Καθίσταται όμως πρόδηλο ότι με το κείμενο αυτό οι Ορθόδοξες Εκκλησίες εξ αιτίας του διαλόγου και στην επαινετέα τους

προσπάθεια για σύγκλιση με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο θέμα της εκκλησιολογικής θέσης του Επισκόπου Ρώμης -ανεξάρτητα από το ποιός φέρει την ευθύνη γι' αυτό- **διακινδυνεύουν την εσωτερική τους συνοχή.**

Εάν θα ήθελε να **συνοψίσει** κάποιος τη θέση του Πατριαρχείου Μόσχας, παρατηρεί ότι αυτό εστιάζει το ενδιαφέρον του στο Πρωτείο του Πάπα και αρνείται -ορθά- οιαδήποτε κυριαρχική εξουσία του επισκόπου Ρώμης επί της ανά την οικουμένη Εκκλησίας, τόσο κατά την πρώτη, όσο και κατά τη δεύτερα χιλιετία. Ιδιαίτερα κατά την πρώτη χιλιετία που αποτελεί και το αντικείμενο εξέτασης του διαλόγου, ο επίσκοπος Ρώμης δεν είχε καμιά εξουσία η καμιά αρμοδιότητα επέμβασης στα υπόλοιπα τέσσερα Πατριαρχεία της Ανατολής, τα οποία αποτελούσαν και αποτελούν αυτόνομες και ανεξάρτητες μεταξύ τους διοικητικές ενότητες. **Η σημασία και η ισχύς των κανόνων της Σαρδικής που απέκτησαν οικουμενικό κύρος με το δεύτερο κανόνα της Πενθέκτης δεν απασχολούν το ρωσικό κείμενο.**

Είναι γνωστό ότι οι κανόνες της Α΄ και Β΄ Οικουμενικής Συνόδου[3] απέδωσαν στο θρόνο της Ρώμης τα Πρεσβεία τιμής, τάσσοντας την Εκκλησία της Ρώμης πρώτη στη σειρά προκαθεδρίας μεταξύ των θρόνων, στους οποίους προσεδόθησαν Πρεσβεία τιμής, ενώ ταυτόχρονα είναι γνωστό ότι στην Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως με τους κανόνες της Β΄ και Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου[4] εδόθησαν **ίσα Πρεσβεία τιμής** με αυτά τα οποία εδόθησαν στη Ρώμη, τάσσοντας αυτήν δεύτερα στη σειρά προκαθεδρίας. Το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας **δεν επιχειρεί κάποια ερμηνεία των ίσων Πρεσβείων** μεταξύ των θρόνων Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως. **Είναι χαρακτηριστικό ότι ουδόλως αναφέρεται σ' αυτά.**

Στα ανωτέρω οφείλει κανείς κατ' αρχήν να παρατηρήσει περαιτέρω τα εξής:

α. Τα Πρεσβεία τιμής εδόθησαν σε συγκεκριμένους εκκλησιαστικούς θρόνους, σε συγκεκριμένο τόπο, με κριτήριο είτε την πολιτική σημασία του συγκεκριμένου τόπου είτε το εκκλησιαστικό κύρος που διέθετε, λόγω της αποστολικότητας του θρόνου η της θεολογικής αυθεντίας, είτε, επειδή συνέτρεχαν περισσότεροι παράγοντες μαζί. Έτσι, μπορεί να δικαιολογήσει κανείς, γιατί προτιμήθηκε η Αλεξάνδρεια σε σχέση με την Καρθαγένη και γιατί προτιμήθηκε η Ιερουσαλήμ σε σχέση με την Καισάρεια της Παλαιστίνης. Οι δια Πρεσβείων τιμής τιμηθέντες θρόνοι ασκούσαν δικαιοδοσία σε περιγεγραμμένη εδαφική περιοχή. Για το λόγο αυτό ο Ζωναράς[5] κάνει λόγο για **«τα πρεσβεία της τιμής, ήτοι τα πρωτεία η το εξαίρετον».**

Κατά συνέπεια οι διαθέτοντες Πρεσβεία τιμής εκκλησιαστικοί θρόνοι διέθεταν το

Πρωτείο έναντι των υπ' αυτών υπαγομένων θρόνων. Σημαντικό είναι βεβαίως εν προκειμένω να κατανοήσει κανείς ότι η πηγή των Πρεσβείων ήταν ο τιμηθείς συγκεκριμένος τόπος, φορέας δε αυτών ο εκάστοτε επίσκοπος του τόπου αυτού. Η τάξη προκαθεδρίας μεταξύ των πέντε Πατριαρχείων αδιαμφισβήτητα καθορίζεται από τους ιερούς κανόνες, ώστε να μην μπορεί σήμερα να υπάρξει καμιά διαφωνία για τη σειρά αυτή. Ο λστ' κανόνας της Πενθέκτης[6] επαναλαμβάνει τη σειρά αυτή. Η δημιουργία κατά τη β' χιλιετία και άλλων ορθόδοξων αυτοκεφάλων Εκκλησιών δημιουργεί σήμερα πρόβλημα μεταξύ τους για την τάξη προκαθεδρίας.

Η διαφωνία όμως αυτή δεν αφορά τα υπό των Οικουμενικών Συνόδων προβλεπόμενα Πατριαρχεία. Αφορά τις μεταγενέστερα δημιουργηθείσες Ορθόδοξες Εκκλησίες, οι οποίες ερίζουν για τη σειρά αναγραφής τους στα Δίπτυχα. **Τα Δίπτυχα όμως δεν αποτελούν ούτε πηγή των Πρεσβείων, ούτε πηγή της σειράς προκαθεδρίας μεταξύ των Ορθόδοξων Εκκλησιών**, όπως επισημαίνει ατυχώς το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας[7]. Βεβαίως και οι ορθόδοξες Εκκλησίες οφείλουν να ομονοήσουν για τη σειρά αναγραφής τους, η αναφορά όμως στα Δίπτυχα δεν έχει σχέση με τη δια των κανόνων απονομή Πρεσβείων σε συγκεκριμένους εκκλησιαστικούς θρόνους και τη μεταξύ τους σειρά προκαθεδρίας.

β. Τα Πρεσβεία τιμής του πρώτου θρόνου δηλ. της Εκκλησίας της Ρώμης μετά τη διακοπή της ευχαριστιακής κοινωνίας μεταξύ Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως το δεύτερο ήμισυ του ΙΑ' αιώνα περιήλθαν στον επόμενο κατά τη σειρά των Ιερών Διπτύχων θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, επισημαίνει το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας[8]. Με την επισήμανση ότι η σειρά δεν προσδιορίζεται, όπως προαναφέρθη, από τα Δίπτυχα, αλλά από τους Ιερούς Κανόνες, το κείμενο της Εκκλησίας της Ρωσίας ίσως για να αντικρούσει τις αξιώσεις των Ρωμαιοκαθολικών για εξουσιαστικές αρμοδιότητες εντός των πλαισίων της καθόλου Εκκλησίας, θεωρεί ότι και **το περιεχόμενο του Πρωτείου τιμής σε παγκόσμιο επίπεδο δεν καθορίζεται από τους κανόνες των Οικουμενικών η Τοπικών Συνόδων**[9].

Αυτό σημαίνει ότι **μετά πάροδο 15-16 περίπου αιώνων**, από την θέσπιση των σχετικών κανόνων στην Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα **δεν γνωρίζουμε το περιεχόμενο των Πρεσβείων** και ιδιαίτερα το περιεχόμενο των Πρεσβείων του πρώτου θρόνου, δηλ. μέχρι του σχίσματος του θρόνου της Ρώμης και της Κωνσταντινουπόλεως που διέθεταν ίσα Πρεσβεία (της Κωνσταντινουπόλεως δευτέρας στη σειρά προκαθεδρίας) και από του σχίσματος του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως.

[1]. http://mospat.ru/2013/12/26/news_96344: «Πозиция Московского Патриархата по вопросу о первенстве во Вселенской Церкви».

[2]. <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=848&tla=gr>

[3]. Κανώνστ'της Α' Οικ. και γ' της Β' Οικ. Συνόδου. Βλ. Γ. Ράλλη – Μ. Ποτλή, Σύνταγμα των θείων και ιερών κανόνων, Αθήναι 1852 (1966), том. Β', 128 και 173.

[4]. Ρ. – Π., Β', 173, 280-281 (Καν. γ' της Β' και κη' της Δ' Οικ. Συνόδου).

[5]. Ρ. – Π., Β', 173.

[6]. Ρ. – Π., Β', 387.

[7]. Στο κείμενο, оп. пар.: «На уровне Вселенской Церкви как сообщества автокефальных Поместных Церквей, объединенных в одну семью общим исповеданием веры и пребывающих в сакраментальном общении друг с другом, **первенство определяется в соответствии с традицией священных диптихов** и является *первенством чести*».

[8]. Στο κείμενο, оп. пар.: «В течение первого тысячелетия церковной истории первенство чести принадлежало Римской кафедре. **После разрыва евхаристического общения между Римом и Константинополем в середине XI века первенство в Православной Церкви перешло к следующей в порядке диптиха кафедре- Константинопольской**. С тех пор вплоть до настоящего времени первенство чести в Православной Церкви на вселенском уровне принадлежит Патриарху Константинопольскому как первому среди равных Предстоятелей Поместных Православных Церквей».

[9]. Στο κείμενο, оп. пар.: «Содержательное наполнение первенства чести на вселенском уровне не определяется канонами Вселенских или Поместных соборов».

<http://bit.ly/Rzc5Mu>